

Målnummer:	T2787-07	Avdelning:	2
Domsnummer:			
Avgörandedatum:	2009-05-05		
Rubrik:	Den som gör gällande personligt betalningsansvar för styrelseledamot i aktiebolag på grund av kapitalbrist i bolaget har bevisbördan för att det fanns skäl för styrelsen att anta att bolagets eget kapital vid viss tidpunkt understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• 13 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) i dess lydelse före den 1 januari 2002• 25 kap. 13 § och 18 § aktiebolagslagen (2005:551)		
Rättsfall:	NJA 1988 s. 620		

REFERAT

CMF Consulting AB bedrev konsultverksamhet inom olika IT-områden. Under våren 2002 utförde A.B. vissa arbeten som underkonsult åt CMF Consulting AB. Då A.B. inte fick betalt för sitt arbete väckte han talan mot bolaget, som i en tredskodom den 28 oktober 2002 förpliktades att betala fordrat belopp jämte ränta samt ersättning för inkassokostnader och rättegångskostnader till honom.

CMF Consulting AB försattes i konkurs den 2 oktober 2002. A.B. fick inte någon utdelning för sin fordran i konkursen.

Stockholms tingsrätt

A.B. väckte talan vid Stockholms tingsrätt mot A.A. och F.B., som var styrelseledamöter och delägare i CMF Consulting AB. Han yrkade att de skulle förpliktas solidariskt att betala 66 453 kr jämte ränta till honom. Det yrkade beloppet bestod av ett kapitalbelopp om 60 043 kr, upplupen ränta 2 020 kr samt rättegångskostnader i målet mot CMF Consulting 4 390 kr.

A.A. och F.B. bestred käromålet. De vitsordade yrkade belopp och ränta som skäliga i och för sig.

Tingsrätten (rådmannen Anders Dereborg) anförde i dom den 21 november 2006 bl.a.:

Grunder m.m.

Till grund och ytterligare utveckling av sin respektive talan har parterna anförts i huvudsak följande.

A.B.

Han har en fordran på 60 043 kr på CMF Consulting AB för det arbete som han som underkonsult utförde på uppdrag av bolaget under våren 2002. - - - CMF Consulting AB har förpliktats att betala denna fordran plus ränta, rättegångskostnader och inkassokostnader i en tredskodom som har vunnit laga kraft. CMF Consulting AB är numera försatt i konkurs och han har inte kunnat få utdelning för sin fordran.

A.A. och F.B. är personligen betalningsansvariga för bolagets hela skuld till

honom. Skälet är att bolagets eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet den 31 december 2001. I detta läge var styrelsen i bolaget skyldig att genast upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning. Detta underlät styrelsen varför styrelsens ledamöter skall svara solidariskt för de förpliktelser som uppkommit i bolaget under den tid som underlåtenheten bestod. Någon kontrollbalansräkning som granskades av bolagets revisor kom över huvud taget aldrig att upprättas. Visserligen finns en kontrollbalansräkning per den 30 juli 2002, men den granskades aldrig av revisor.

I själva verket var aktiekapitalet i CMF Consulting AB förbrukat flera gånger om. Av bolagets årsredovisning för 2001 framgår att det registrerade aktiekapitalet uppgick till 250 000 kr, reservfond till 20 000 kr och att fritt eget kapital uppgick till minus 917 906 kr. Bolagets egna kapital uppgick därmed den 31 december 2001 till minus 647 906 kr. Styrelsen hade i detta läge 4-8 veckor på sig att upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning för att undgå personligt betalningsansvar. Av de i målet aktuella fordringarna på bolaget uppkom en fordran på 2 600 kr den 20 februari 2002. Resten uppkom under perioden från den 25 mars 2002 till den 15 maj 2002 i enlighet med de fakturor som utställdes på bolaget och som åberopats i målet. Fordringarna uppkom och fakturerades vart efter arbetet utfördes.

Det sagda innebär att samtliga aktuella förpliktelser för CMF Consulting AB uppkom när personligt betalningsansvar uppkommit för styrelsens ledamöter. A.A. och F.B. är därför personligen betalningsansvariga för bolagets skuld på 60 043 kr. De är i enlighet med det sagda även betalningsansvariga för ränta, rättegångskostnader enligt tredsdomen. - - -

A.A. och F.B.

Käromålet bestrids i första hand på den grunden att det egna kapitalet inte var förbrukat till mer än hälften den 31 december 2001. Visserligen är det korrekt att årsredovisningen för 2001 som upprättades i juni 2002 anger att så var fallet. Detta beror emellertid på att en extraordinär nedskrivning av bolagets immateriella tillgångar gjordes i samband med årsredovisningen i juni 2002. Det var fel att göra denna extraordinära nedskrivning.

I andra hand görs gällande att det i vart fall inte fanns skäl för styrelsen att anta att det egna kapitalet var förbrukat till mer än hälften redan den 31 december 2001. Först i juni 2002 - när diskussioner om den extraordinära nedskrivningen av bolagets immateriella tillgångar fördes med revisorn - fanns skäl till sådan misstanke.

I tredje rummet hävdas att styrelsen under alla förhållanden inte varit försumlig. Styrelsen har hållit sig underrättad om bolagets ekonomiska ställning och vidtagit de åtgärder som varit påkallade.

Oavsett om styrelsen skall svara för CMF Consulting AB:s kapitalskuld så kan betalningsskyldigheten i vart fall inte omfatta rättegångskostnaderna enligt tredsdomen mot bolaget. - - -

CMF Consulting AB startade sin verksamhet 1995 och hade som mest 23 anställda. Under 2000 avvecklade bolaget en del av sin verksamhet som bestod av försäljning av hårdvara och kom att koncentrera sig på konsulttjänster. På grund av att bolaget haft en vikande utveckling upprättades en kontrollbalansräkning den 31 augusti 2001. Enligt denna uppgick bolagets immateriella anläggningstillgångar till 1 632 186 kr. Det egna kapitalet uppgick till 303 645 kr. Efter detta fortsatte verksamheten och gick bra. En del kostnadsbesparingar gjordes dock. Efter årsskiftet uppkom diskussion om att bolaget skulle sälja en konsult till Sveriges Television (SVT). Avtal om detta träffades i februari 2002 och innebar en extraordinär intäkt för bolaget. Bolaget fick 800 000 kr i ett engångsbelopp och ytterligare 5 000-6 000 kr senare.

Senare under våren kom diskussioner att föras med SVT om försäljning av ytterligare en konsult.

Årsredovisningen för 2001 färdigställdes under maj till juni 2002. I juni uppkom därvid en diskussion med bolagets revisor om bolagets immateriella tillgångar. Revisorn ansåg att nedskrivning skulle ske med 692 529 kr i detta avseende. Styrelsen hade en annan uppfattning än revisorn med hänsyn till bolagets egen utveckling av programvaror, men styrelsen fann dock för bäst att göra den nedskrivning som revisorn påkallade. Denna nedskrivning skulle aldrig ha gjorts och utan denna skulle rörelseresultatet vara 1 043 683 kr. Det egna kapitalet i bolaget var därför inte i närheten av att ha förbrukats till hälften.

Bolagets förluster uppkom framför allt under våren 2002. Därför upprättades en ny kontrollbalansräkning i juli. Den blev emellertid aldrig reviderad. Bolaget försattes sedan i konkurs den 2 oktober 2002.

Domskäl

På begäran av A.A. och F.B. har förhör under sanningsförsäkran ägt rum med A.A.

Skriftlig bevisning har åberopats.

Reglerna om styrelseledamots ansvar för bolagets skulder i det hänseende som det är fråga om i målet fanns tidigare i 13 kap. 2 § i den numera upphävda aktiebolagslagen (1975:1358). Den gamla aktiebolagslagen är sedan den 1 januari 2006 ersatt av en ny lag och motsvarande bestämmelser finns i 25 kap. 18 § aktiebolagslagen (2005:551). Reglerna som i sak är desamma i de båda lagarna innebär att styrelsen genast skall upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning när det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade kapitalet. Om styrelsen underlåter detta svarar styrelsens ledamöter solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget. Detta ansvar gäller dock inte om en styrelseledamot kan visa att han eller hon inte varit försumlig.

Av utredningen i målet framgår inledningsvis att det egna kapitalet i CMF Consulting AB var förbrukat till mer än hälften vid utgången av 2000. Enligt kontrollbalansräkning den 31 augusti 2001 hade dock bolagets egna kapital återställts. Enligt årsredovisningen för 2001 hade det egna kapitalet återigen förbrukats per den 31 december 2001. Enligt denna årsredovisning uppgick det egna kapitalet till ett negativt saldo på 647 907 kr. Enligt svarandena var dock det egna kapitalet i CMF Consulting AB egentligen inte förbrukat ens till hälften. Att årsredovisningen ser ut som den gör beror enligt dem på att en felaktig nedskrivning av bolagets immateriella tillgångar skedde.

Den aktuella årsredovisningen har godkänts och undertecknats av F.B. i egenskap av styrelseordförande. Bolagets revisor har i sin revisionsberättelse angett att den ger en rättvisande bild av bolagets ställning. Under dessa förhållanden bör det krävas att det kan påvisas omständigheter som tydligt pekar på att nedskrivningen av de immateriella tillgångarna var direkt felaktig för att invändningen att det egna kapitalet inte var förbrukat till hälften skall kunna godtas. Att A.A. redogjort för att nedskrivningen enligt hans mening var felaktig är inte tillräckligt. Någon utredning i övrigt som kan anses påvisa att nedskrivningen var felaktig har inte förebringats. Tingsrätten utgår därför från att det egna kapitalet i CMF Consulting AB var förbrukat den 31 december 2001 på sätt som årsredovisningen utvisar.

Frågan är då om det funnits skäl för styrelsen att redan den 31 december 2001 också anta att det egna kapitalet var förbrukat till mer än hälften.

Av utredningen i målet framgår att CMF Consulting AB under 2000 avyttrade den del av rörelsen som avsåg försäljning av hårdvara och att bolaget under 2001 vidtog kostnadsbesparande åtgärder genom att minska antalet anställda.

Bolaget redovisade förlust för räkenskapsåren 1999 och 2000. Per den 31 december 2001 var bolagets balanserade resultat enligt årsredovisningen en förlust om 917 906 kr.

Konkursförvaltaren har i sin förvaltarberättelse bedömt att obeståndstidpunkten förelåg i vart fall vid utgången av 2001. Med hänsyn till bolagets negativa resultatutveckling och den fortsatta nedgången på den aktuella marknaden har konkursförvaltaren vidare redovisat som sin uppfattning att kontrollbalansräkningsplikt förelåg vid utgången av 2001.

Per den 31 december 2000 hade bolagets immateriella tillgångar, angivna som produktutveckling samt varumärken, värderats till 2 051 378 kr. Den nedskrivning av immateriella tillgångar som gjordes i årsredovisningen för 2001 uppgick till 692 529 kr. Årets avskrivningar uppgick till 628 789 kr. Det innebar att bolagets immateriella tillgångar kom att värderas till 730 060 kr i årsredovisningen för 2001. Det var således inte fråga om en i sammanhanget liten nedskrivning som skedde av bolagets immateriella tillgångar.

Det är styrelsens ansvar att kontinuerligt ha kontroll över bolagets ekonomiska ställning och dess egna kapital. Visserligen kan omständigheter som en revisor påtalar vara av betydelse i detta avseende. Styrelsen kan dock inte helt förlita sig på att revisorn skall underrätta dem om omständigheter som kan föranleda misstanke om kapitalbrist. Även om styrelsen under våren 2002 inte delade revisorns åsikt om nedskrivningen kom man att godta denna. Den nedskrivning som skedde i årsredovisningen för 2001 var vidare så stor att det redan vid årsskiftet 2001/2002 knappast kan ha undgått styrelsen att värdet på de immateriella tillgångarna kunde vara väsentligt lägre än tidigare.

Med hänsyn till vad som anförts ovan anser tingsrätten att utredningen visar att det redan vid årsskiftet 2001/2002 funnits skäl för styrelsen att i vart fall anta att det egna kapitalet kunde vara förbrukat till mer än hälften. Att en för bolaget lönsam affär med SVT diskuterades vid denna tidpunkt och kom att slutföras först i februari 2002 kan inte förändra denna bedömning.

Det sagda innebär att styrelsen i CMF Consulting AB redan vid årsskiftet 2001/2002 måste anses varit skyldig att upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning. Det är ostridigt att så inte skedde. De i målet aktuella fordringarna på bolaget uppkom i sin helhet från den 20 februari till den 15 maj 2002. Dessa fordringar får i sin helhet anses ha uppkommit efter den tid då en kontrollbalansräkning borde ha upprättats.

A.A. och F.B. är således i princip personligen betalningsansvariga för bolagets skuld till A.B. för dennes arbete som underkonsult under våren 2002. Detta betalningsansvar gäller dock ej om de kan visa att de inte varit försumliga. A.A. har under förhöret berättat bl.a. att verksamheten gick ganska bra under hösten 2001 och att man kände tillförsikt samt att affären med SVT kom att diskuteras kring årsskiftet. Han har vidare berättat att det var av närmast skatteskäl som man ändå gick med på den nedskrivning som revisorn föreslog i samband med årsredovisningen. Varken genom vad A.A. uppgett eller vad som i övrigt framkommit kan det dock - enligt tingsrättens mening - anses visat att A.A. och F.B. inte varit försumliga.

Tingsrätten fann på anförda skäl att A.A. och F.B. skulle åläggas att betala kapitalskulden på 60 043 kr och den upplupna räntan 2 020 kr men inte rättegångskostnaderna i målet mot CMF Consulting AB.

Domslut

Tingsrätten förpliktade A.A. och F.B. att solidariskt till A.B. betala 62 063 kr jämte ränta.

Svea hovrätt

A.A. och F.B. överklagade i Svea hovrätt och yrkade att hovrätten skulle ogilla käromålet.

A.B. bestred ändring.

Hovrätten (hovrättsråden Anders Holmstrand och Karin Kussak, referent, samt tf. hovrättsassessorn Christina Ericson) anförde i dom den 5 juni 2007:

Hovrättens domskäl

Utredningen m.m.

A.A. har hörts på nytt i hovrätten. Parterna har åberopat samma skriftliga bevisning som vid tingsrätten.

A.B. har åberopat samma grunder och omständigheter som vid tingsrätten och vidareutvecklat vad han anförde där.

A.A. och F.B. har i hovrätten frånfällt sin vid tingsrätten första grund för bestridandet, nämligen att CMF Consulting AB:s (CMF) egna kapital inte varit förbrukat till hälften per den sista december 2001. A.A. och F.B. har sålunda till grund för sitt bestridande åberopat i första hand att det inte förelåg skäl för styrelsen att anta att CMF:s egna kapital var förbrukat redan vid årsskiftet 2001/2002 och i andra hand att styrelsen inte agerat försumligt när man underlät att upprätta en kontrollbalansräkning i januari 2002. A.A. och F.B. har liksom vid tingsrätten vitsordat skäligheten av det yrkade beloppet.

Hovrättens bedömning

Enligt 13 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) i dess lydelse före 1 januari 2002 åligger det styrelsen att ofördröjligen upprätta och låta en revisor granska en särskild balansräkning när det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Motsvarande bestämmelser finns numera i 25 kap. 13 § första punkten aktiebolagslagen (2005:551). Av förarbetena till den nya lagen framgår att regleringen i sak är densamma som tidigare.

Om styrelsen underlåter att fullgöra denna skyldighet svarar styrelsens ledamöter solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består.

Regleringen har till syfte att sätta upp gränser för hur långt en förlustbringande verksamhet skall få fortsätta innan den måste avbrytas genom likvidation. Regleringen syftar dessutom till att skydda såväl befintliga som tillkommande borgenärer men också till att ge aktieägarna rådrum för lämpliga åtgärder i ett underkapitaliserat bolag. Det medansvar som följer av regleringen utgör ett viktigt påtryckningsmedel för att få styrelsen att följa det handlingsmönster som lagen föreskriver (se t.ex. prop. 2000/01:150 s. 43 och Lindskog, Aktiebolagslagen, 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och Likvidation, 2 uppl. s. 208 f.). Vid tolkningen av regleringens närmare innebörd bör risken för kringgående av dess övergripande syfte beaktas (jfr NJA 2005 s. 792).

Det är numera i målet ostridigt att CMF:s egna kapital var förbrukat per den 31 december 2001. Frågan är om det förelåg skäl för A.A. och F.B. att anta att så var fallet vid denna tidpunkt.

HD har vid tillämpningen av bestämmelsen om personligt medansvar ansett att bevisskyldigheten för att faktisk kapitalbrist föreligger vid en viss tidpunkt åvilar borgenären men att denne åtnjuter en viss bevislättning i förhållande till det beviskrav som normalt gäller i tvistemål (se rättsfallen NJA 1988 s. 620 och 1993 s. 484, jfr Heuman, Bevisbörda och beviskrav i tvistemål, s. 347 f.). Om, som i det förevarande fallet, kapitalbrist konstaterats föreligga vid en viss

tidpunkt kan styrelseledamoten ändå undgå ansvar om det inte förelåg skäl för honom att anta att bolagets eget kapital understeg den kritiska gränsen. Enligt Nerep åvilar bevisbördan borgenären på motsvarande sätt även för denna omständighet (se Nerep, Aktiebolagsrättslig analys, Ett tvärsnitt av nyckelfrågorna, s. 480 ff.). Lindskog har å andra sidan redovisat att bevisbördan i denna del är omkastad men argumenterar för en lättnad i beviskravet (Lindskog, ovan a.a. s. 213 och s. 236). Bevisbördans placering bör enligt hovrättens mening bedömas utifrån det personliga betalningsansvarets handlingsstyrande syfte. Det föreligger därför skäl att lägga bevisbördan på den styrelseledamot som gör invändning om att det inte förelåg skäl för honom att anta att det förelåg kapitalbrist.

Av utredningen i målet framgår att CMF redan under åren 1999 och 2000 gick med förlust. CMF genomförde därför under år 2000 en omstrukturering och den rörelsegren som avsåg produktförsäljning såldes. Vid årsbokslutet för år 2000, som upprättades i maj/juni 2001, konstaterades, trots de vidtagna åtgärderna, att det egna kapitalet var förbrukat till mer än hälften vid utgången av december 2000. Bolaget upprättade den 19 september 2001 en kontrollbalansräkning per den 31 augusti 2001. Av kontrollbalansräkningen, som har revisorsgranskats, framgår att det egna kapitalet var helt återställt och periodens resultat nu var positivt.

A.A. har uppgett att bolagets utveckling under hösten 2001 och vårvintern 2002, dvs. efter kontrollbalansräkningen per augusti 2001, var positiv. I februari 2002 fick bolaget en ersättning om 700 000 kr i samband med överlåtelsen av en konsult till Sveriges Television och senare erhöles ytterligare 500 000 kr. Enligt A.A. blev den ekonomiska situationen besvärlig först framåt halvårsskiftet 2002. A.A. har vidare uppgett att det var först i samband med bokslutsdiskussionerna i maj-juni 2002 som frågan om en extraordinär nedskrivning av de immateriella anläggningstillgångarna aktualiserades av revisorn.

A.A:s uppgifter om bolagets situation under hösten 2001 får stöd av årsredovisningen per den 31 december 2001, som upprättades i juni 2002. Av årsredovisningen framgår att bolaget, före avskrivningar och nedskrivningar, visade ett positivt rörelseresultat. Av förvaltarberättelsen som upprättats av konkursförvaltaren framgår att bolagets resultat vände under år 2001 och bolaget redovisade en vinst före skatt på 39 000 kr. Enligt förvaltarens bedömning var emellertid resultatförbättringen under år 2001 jämfört med tidigare år inte tillräcklig för att täcka gamla förluster, varför det egna kapitalet ändå var förbrukat per den 31 december 2001.

A.A. och F.B. hade sålunda efter årsbokslutet år 2000 kännedom om att bolaget hade förbrukat sitt eget kapital till mer än hälften. Med anledning härav upprättades en kontrollbalansräkning per den 31 augusti 2001. Kontrollbalansräkningen visade att bolagets egna kapital var återställt och att bolagets resultat var positivt. Av utredningen i målet framgår att resultatet var fortsatt positivt under hösten 2001. Enligt hovrättens bedömning har A.A. och F.B. visat att de varit tillräckligt aktiva genom att upprätta kontrollbalansräkningen per augusti 2001. Det har inte framkommit några omständigheter som ger anledning att anta att de har haft eller borde ha haft sådana insikter om att situationen per årsskiftet förändrats på så sätt att en ny kontrollbalansräkning bort upprättas. Med hänsyn härtill finner hovrätten att A.A. och F.B. inte haft skäl att anta att bolagets egna kapital var förbrukat per den 31 december 2001. De har därför inte, som A.B. gjort gällande, varit skyldiga upprätta en kontrollbalansräkning senast i slutet av februari 2002. A.B:s talan skall sålunda ogillas.

Hovrättens domslut

Med upphävande av tingsrättens dom lämnar hovrätten A.B:s talan utan bifall.

Högsta domstolen

A.B. överklagade och yrkade att HD skulle med ändring av hovrättens dom fastställa tingsrättens dom.

A.A. och F.B. bestred ändring.

HD meddelade prövningstillstånd beträffande frågan huruvida A.A. och F.B. var bevisskyldiga för att de vid utgången av år 2001 saknade skäl att anta att CMF Consulting AB:s eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet. Frågan om meddelande av prövningstillstånd rörande målet i övrigt förklarades vilande.

HD avgjorde målet efter föredragning.

Föredraganden, rev.sekr. Cecilia Tallkvist, föreslog i betänkande följande dom:

Domskäl

A.A. och F.B. var styrelseledamöter i CMF Consulting AB. Bolagets eget kapital var i sin helhet förbrukat den 31 december 2001, men styrelsen upprättade inte någon kontrollbalansräkning. A.B. har med anledning av det gjort gällande att A.A. och F.B. har blivit personligt betalningsansvariga enligt 13 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) för bolagets skuld till honom. A.A. och F.B. har bestritt betalningsansvar och bl.a. åberopat som grund att de vid utgången av år 2001 inte hade skäl att anta att bolagets eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet.

Den fråga HD nu skall ta ställning till är huruvida A.A. och F.B. är bevisskyldiga för att de vid utgången av år 2001 saknade skäl att anta att CMF Consulting AB:s eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet.

Fråga är om tillämpning av 13 kap. 2 § aktiebolagslagen, 1975:1385, i dess lydelse före den 1 januari 2002. Den del av bestämmelsen som är aktuell återfinns numera i 25 kap. 13 och 18 §§ aktiebolagslagen, 2005:551 (se prop. 2004/05:85 s. 489 f. och 872 ff.).

Enligt första stycket i det angivna lagrummet föreskrevs att styrelsen ofördröjligen skulle upprätta och låta revisorerna granska en särskild balansräkning (kontrollbalansräkning) så snart det fanns skäl att anta att bolagets eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet (den kritiska gränsen). Om styrelseledamöterna underlät att fullgöra vad som ålåg dem enligt första stycket, svarade enligt fjärde stycket styrelseledamöterna solidariskt för bolagets uppkommande förpliktelser. Av sistnämnda stycke framgick att en styrelseledamot dock undgick ansvar, om han visade att underlåtenheten inte berodde på försummelse av honom.

Det personliga betalningsansvaret är utformat som ett s.k. presumtionsansvar. Prövningen av frågan huruvida en styrelseledamot har ådragit sig personligt betalningsansvar sker i två led. Det första ledet tar sikte på huruvida det föreligger objektiva förutsättningar för personligt betalningsansvar och gäller huruvida styrelsen har underlåtit att fullgöra sin skyldighet enligt första stycket. Det andra ledet tar sikte på huruvida den ifrågavarande styrelseledamoten har varit försumlig. Styrelseledamoten kan undgå ansvar genom att visa att underlåtenheten inte berott på egen försumlighet (se Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag, 2008 s. 29 och Nerep & Samuelsson, Aktiebolagslagen - en lagkommentar del 3, 2007 s. 207 och 217).

Det ankommer i princip på den som gör gällande personligt betalningsansvar att visa att det föreligger förutsättningar för personligt betalningsansvar. Först därefter ankommer det på den som anspråket riktas mot att visa att han eller hon inte har varit försumlig. Det innebär i förevarande fall att det är den som påstår att viss styrelseledamot är personligt betalningsansvarig som har att styrka att det vid viss given tidpunkt fanns skäl att anta att bolagets eget

kapital understeg den kritiska gränsen. (Se härom t.ex. Andersson m.fl., Aktiebolagslagen, En kommentar, Del III, med suppl. t.o.m. april 2008 s. 25:48, Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag, 2008 s. 40 och Nerep & Samuelsson, Aktiebolagslagen - en lagkommentar del 3, 2007 s. 152 f., Oppenheimer m.fl., Företag i kris, 4 uppl. 2007 s. 26). Det kan anmärkas att borgenären även har bevisbördan för att bolagets eget kapital faktiskt har underskridit den kritiska gränsen, vilket också utgör en förutsättning för personligt betalningsansvar för styrelseledamöterna. (Se NJA 1988 s. 620 och NJA 1993 s. 484. Praxis är lagfäst genom 25 kap. 18 § fjärde stycket aktiebolagslagen, 2005:551.)

HD finner således att A.A. och F.B. inte är bevisskyldiga för att de vid utgången av år 2001 saknade skäl att anta att CMF Consulting AB:s eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet. Den i prövningstillståndet angivna frågan skall besvaras nekande.

Under dessa omständigheter, och då hovrätten funnit att A.A. och F.B. fullgjort bevisbördan, finns det inte anledning att meddelade prövningstillstånd i målet i övrigt.

Domslut

HD förklarar att A.A. och F.B. inte är bevisskyldiga för att de vid utgången av år 2001 saknade skäl att anta att CMF Consulting AB:s eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet.

HD finner inte skäl att meddela prövningstillstånd i målet i övrigt. Hovrättens domslut står därmed fast.

HD (justitieråden Dag Victor, Severin Blomstrand, Ann-Christine Lindeblad, referent, Per Virdesten och Anna Skarhed) meddelade den 5 maj 2009 följande dom:

Domskaäl

I målet är ostridigt att CMF Consulting AB:s eget kapital var förbrukat i sin helhet den 31 december 2001 samt att bolagets styrelse då inte upprättade någon kontrollbalansräkning. A.B. har gjort gällande att A.A. och F.B. med anledning av detta, som styrelseledamöter i bolaget, är personligt betalningsansvariga enligt 13 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) för bolagets skuld till honom. A.A. och F.B. har bestritt betalningsansvar bl.a. på den grunden att det vid utgången av år 2001 inte förelåg skäl att anta att bolagets eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet.

Den fråga HD nu skall ta ställning till är huruvida A.A. och F.B. är bevisskyldiga för att det vid utgången av år 2001 saknades skäl att anta att CMF Consulting AB:s eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet.

Fråga är om tillämpning av 13 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) i dess lydelse före den 1 januari 2002. De delar av bestämmelsen som är av intresse i målet återfinns numera i 25 kap. 13 och 18 §§ aktiebolagslagen (2005:551), se prop. 2004/05:85 s. 489 f. och 872 ff.

Enligt första stycket i det först angivna lagrummet föreskrevs bl.a. att styrelsen ofördröjligen skulle upprätta och låta revisorerna granska en särskild balansräkning (kontrollbalansräkning) så snart det fanns skäl att anta att bolagets eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet (den kritiska gränsen). Enligt fjärde stycket svarade styrelseledamöterna solidariskt för bolagets uppkommande förpliktelser om de underlät att fullgöra vad som ålåg dem enligt första stycket. Av fjärde stycket framgick vidare att en styrelseledamot undgick ansvar om han visade att underlåtenheten inte berodde på försummelse av honom.

Prövningen av frågan huruvida en styrelseledamot har ådragit sig personligt

betalningsansvar skall således ske i två led. (Se t.ex. Andersson m.fl., Aktiebolagslagen, En kommentar, Del III, med suppl. t.o.m. april 2008 s. 25:48, Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag, 2008 s. 27 ff., Nerep & Samuelsson, Aktiebolagslagen - en lagkommentar del 3, 2007 s. 207 och Hägge, Regress mellan kollektivt ansvariga, SvJT 2005 s. 1053.)

Det första ledet tar sikte på frågan om det föreligger objektiva förutsättningar för personligt betalningsansvar. En sådan förutsättning, som vid den aktuella tidpunkten inte direkt framgick av lagtexten, är att bolagets eget kapital faktiskt understeg den kritiska gränsen (NJA 1988 s. 620; jfr numera 25 kap. 18 § fjärde stycket aktiebolagslagen, 2005:551). En annan förutsättning är att styrelsen underlåtit att upprätta en kontrollbalansräkning trots att det har funnits skäl att anta att bolagets eget kapital understeg den kritiska gränsen. Det måste antas att det för skyldigheten att upprätta en kontrollbalansräkning är tillräckligt att någon i styrelsekretsen insett eller bort inse risken för kapitalbrist.

För att en enskild styrelseledamot skall vara betalningsansvarig krävs emellertid därutöver att denne varit försumlig. Det andra ledet av prövningen tar sikte på den frågan.

Det ankommer på den som gör gällande personligt betalningsansvar att visa att de objektiva förutsättningarna för sådant ansvar föreligger. Har denne visat att dessa förutsättningar föreligger ankommer det därefter på den som anspråket riktas mot att visa att han eller hon inte har varit försumlig.

Detta innebär att det är den som påstår att viss styrelseledamot är personligt betalningsansvarig som har att visa att det vid viss given tidpunkt fanns skäl för styrelsen att anta att bolagets eget kapital understeg den kritiska gränsen. För att bevisbördan för att det fanns skäl att anta en kapitalbrist skall anses vara fullgjord är det i praktiken ofta tillräckligt att borgenären visar att det förelegat en faktisk kapitalbrist. (Se t.ex. Andersson m.fl., a.a. s. 25:48, Lindskog, a.a. s. 40 och Nerep & Samuelsson, a.a. s. 152 f. och Oppenheimer m.fl., Företag i kris, 4 uppl. 2007 s. 26.)

A.A. och F.B. är således inte bevisskyldiga för att styrelsen vid utgången av år 2001 saknade skäl att anta att CMF Consulting AB:s eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet. Den i prövningstillståndet angivna frågan skall besvaras i enlighet härmed.

Då hovrätten, även med utgångspunkten att bevisbördan åvilat A.A. och F.B., funnit att de inte haft skäl att anta att bolagets egna kapital var förbrukat vid aktuell tidpunkt, finns det inte anledning att meddela prövningstillstånd i målet i övrigt.

Domslut

HD förklarar att A.A. och F.B. inte är bevisskyldiga för att styrelsen vid utgången av år 2001 saknade skäl att anta att CMF Consulting AB:s eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet.

HD finner inte skäl att meddela prövningstillstånd i målet i övrigt. Hovrättens domslut står därmed fast.

HD:s dom meddelad: den 5 maj 2009.

Mål nr: T 2787-07.

Lagrum: 13 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) i dess lydelse före den 1 januari 2002 samt 25 kap. 13 och 18 §§ aktiebolagslagen (2005:551).

Rättsfall: NJA 1988 s. 620.

Sökord: Bevisbörda; Aktiebolagsrättsligt medansvar; Personligt betalningsansvar;
Kapitalbrist
